

SZAKIRODALOM-KUTATÁS

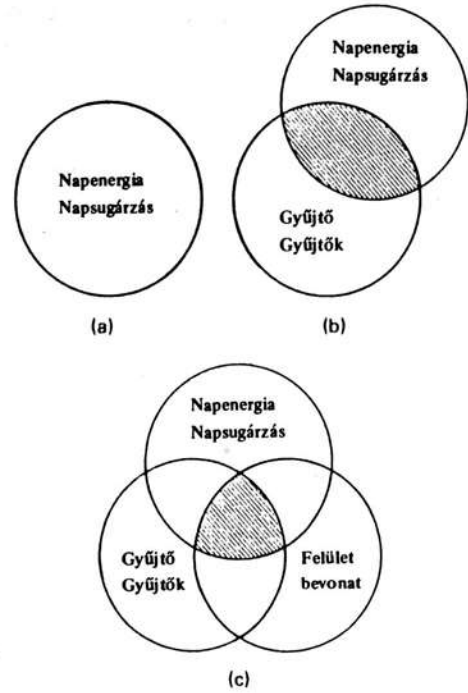
Venn-diagrammok alkalmazása az on-line szakirodalom-kutatásban

Az on-line számítógépes szakirodalom-kutatás terjedésével olyan kis könyvtárakban is elérhetőkké váltak ezek a szolgáltatások, ahol csak alkalmanként merül fel ilyen jellegű kérés. Míg azonban a hagyományos szakirodalom-kutatás esetén homályosan megfogalmazott célok megadása is elegendő, a számítógépes irodalomkutatásban a célok pontos körülhatárolása a siker elengedhetetlen feltétele. Erre igen alkalmasnak bizonyultak a Venn-diagrammok.

A tudományos és műszaki életben tevékenykedők számára a Venn-diagramm önmagát magyarázza. Az 1. ábrán igen szemléletesen mutathatók be az „és” valamint a „vagy” kapcsolatok. Így pl. az ábrán található c/ diagram a következő állítást jelenti: (Napenergia VAGY Napsugárzás) ÉS (Gyűjtő VAGY Gyűjtők) ÉS (Felület bevonat). Körök alkalmazása – bár igen tetszetős – módosítások esetén a diagram gyakori újrarajzolását teszi szükségessé, ezért előnyösebb téglalapokat használni.

A 2. ábrán egy kérdés kétféle megfogalmazása látható. A legtöbb felhasználó egyetlen pillantással felméri, hogy az a/ változat egy nagyon speciális, szűk területre vonatkozó dokumentumjegyzéket eredményez a következő ismérvekkel: (Colorado) ÉS (Jogsabályok) ÉS (Légszennyezés) ÉS (Légszennyezést ellenőrző eszközök) ÉS (Gépjármű). A b/ változat pedig két különböző jegyzéket eredményez: [(Légszennyezés) ÉS (Colorado) ÉS (Jogsabályok)] VAGY [(Légszennyezés) ÉS (Légszennyezést ellenőrző eszközök) ÉS (Gépjármű)].

A 3. ábra kétlépcsős Venn-diagramm alkalmazhatóságát szemlélteti. Az első lépcső egymást át nem fedő két

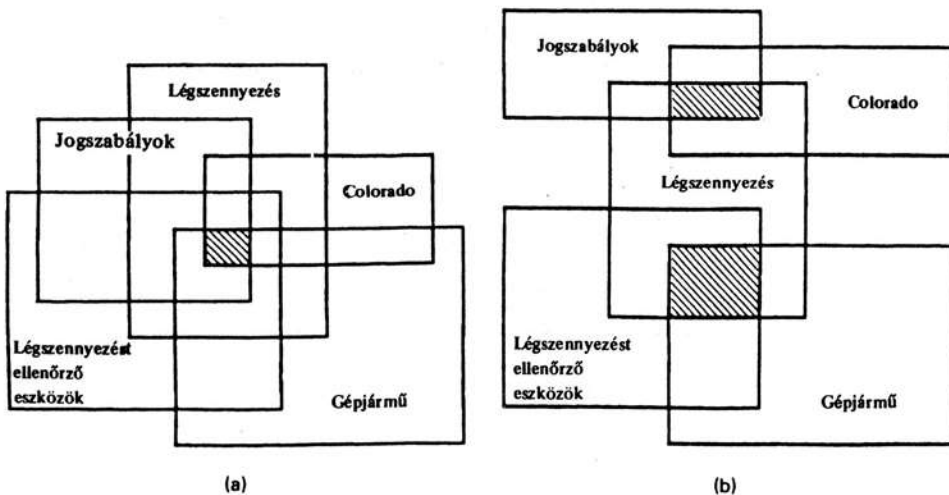

1. ábra Venn-diagramm

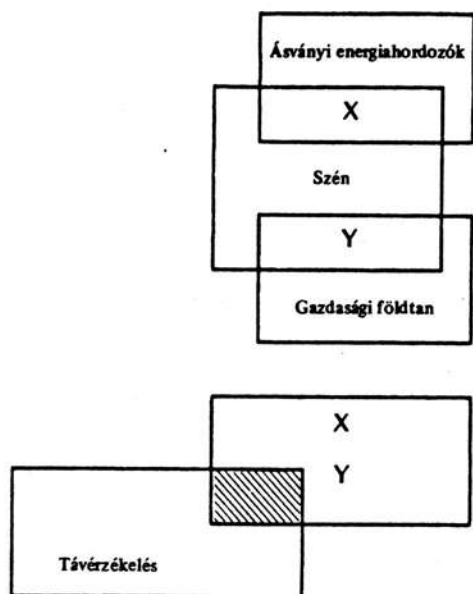
alterületet egyesít, majd a második ezzel a halmazzal dolgozik tovább. (Szén) ÉS (Ásványi energiahordozók) VAGY (Szén) ÉS (Gazdasági földtan) illetve a második lépcsőben [a fenti eredménye] ÉS (Távérzékelés).

Ritkábban szükség lehet a logikai kizárásra is. A 4. ábra szerint pl. a felhasználót nem érdeklik a kifejezetten „alacsony hőmérsékletre” vonatkozó cikkek.

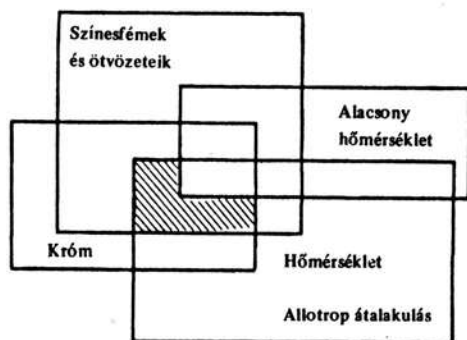
A szerző tapasztalatai szerint a keresésnél a felhasználó jelenléte majdnem elkerülhetetlen. A gyakorlatlan

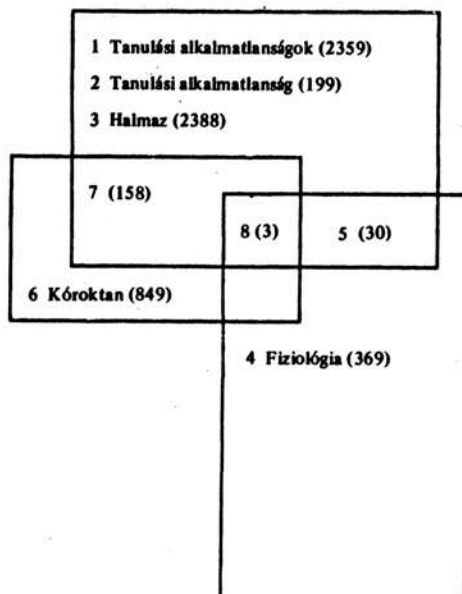
2. ábra Kétféle kérdésfeltevés

3. ábra Kétlépcsős Venn-diagram

4. ábra Logikai kizárás ábrázolása Venn-diagramban

5. ábra Keresési diagram

táros együttműködéséről van szó. Míg nyilvános könyvtárakban néhány felhasználó számára a Venn-diagramok jelentése nem magától értetődő, addig szakmai környezetben éppen a Venn-diagramok segítségével merészkedhet a könyvtáros olyan szakterületekre, amelyet kevésbé ismer.

/SMITH, S. W.: Venn diagramming for on-line searching = Special Libraries, 67. köt. 11. sz. 1976. p. 510-517./

(Valkó Péter)

felhasználó azonban nehezen igazodik el a rendszer által kiírt válaszokban. Ezért célszerű, hogy a menet közben kiírt információkat a könyvtáros szóban közölje és szemléltetésükhöz a Venn-diagramot használja. Az 5. ábrán látható keresési diagramból azonnal látható, hogy az egyes fogalomkombinációkhoz hány dokumentumot talált a rendszer. Ebből következtetni lehet az egyes terminusok alkalmazhatóságára. Mivel az on-line keresés alatt célszerűen a felhasználó maga írja be az eredményeket az ábrába, a terminál mellett ülő könyvtáros azonnal érzékelheti, hogy a felhasználó jól érti-e a kérdés logikai struktúráját.

A Venn-diagramokkal történő ábrázolás további előnye, hogy könnyen rögzíthető, illetve a távollévő felhasználó ennek segítségével tömören és félreérthetetlenül közölheti kérését.

A Venn-diagramok igen előnyösek olyan esetben, amikor szakember felhasználó és nem-szakember könyv-

MEGJELENTI!

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás Rövidített kiadása
I. kötet: Táblázatok (MSZ 4000-77 FID Publ. N° 555.)
Beszerezhető: A SZABVÁNYBOLT-ban Budapest, V. Szt. István tér 4.
Ára: 230 Ft.
A II. kötet: Betűrendes mutató, előreláthatóan 1978 szeptemberében fog megjelenni.